

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Мариана Матеева Петрова

на дисертационен труд за присъждане на ОНС „доктор“

в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление 3.8. Икономика

Автор: Стефан Петров Стефанов

Тема: Предпоставки за успешно развитие на банковото застраховане в България и превръщането му във водещ канал за дистрибуция на застрахователни продукти

1. Общо описание на представените материали

Становището е изготвено на основание на Заповед №523/18.10.2023 г. на Ректора на ВУЗФ проф. д.ю.н Борис Велчев. Представени са следните документи: Автореферат и дисертация за научна степен "доктор"; Резюмета на публикации; Съответствие с национални минимални изисквания; Автобиография.

В допълнение към дисертацията кандидатът представя 4 (една под печат) публикации.

Представените документи отговарят на изискванията и дават възможност за разглеждане и оценка на научните постижения на кандидата.

2. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Обект на дисертационния труд е канала за дистрибуция на застрахователни продукти реализиран чрез търговските банки - банковото застраховане.

Предмет на дисертационния труд са предпоставките за успешно развитие на банковото застраховане и възможността за превръщането му в основен канал за дистрибуция на застрахователни продукти и ефективното му прилагане в българската действителност.

Изследователската теза е следната:

Възможно е да бъдат намерени необходимите предпоставки за развитие на банковото застраховане в България, при наличието на които предлагането на застрахователни продукти и услуги от търговските банки да доведе до превръщането им в основен канал за дистрибуция на българския застрахователен пазар, както в сферата на животозастраховането, така и в сферата на пенсионното и здравното застраховане

3. Познаване на проблема

Авторът на изследването започва професионалния си живот в ПОК „Родина“ и има богат опит в банкови и застрахователни компании.

Авторът е направил обширен, задълбочен и коректен анализ на различните проблеми, засегнати в работата, позволяващ правилни изводи. За подготовката на дисертацията авторът анализира 118 изходни материали (включително на чужди езици), специализирана литература по темата.

4. Методика на изследването

С оглед на поставената цел на работата и проверка на възприетите изследователски хипотези са възприети следните методи на изследване:

Основният изследователски подход, който е използван при осъществяване на дисертационното изследване, е системният подход в трите му съставни части - като системно мислене, като поглед от всички възможни гледни точки върху изследвания обект, като вярно поставена релация между зависими и независими променливи. В разработката са използвани още и методите на теоретичен анализ на класически и модерни трудове и статии, емпиричен анализ на данни и факти с различни източници.

Статистическата обработка на първичната информация е извършена с програмните продукти MS Office Excel 2019, SPSS (Statistical package for social science), Q-research софтуер и Google Forms.

Авторът представя резултатите от проведеното изследване и ги интерпретира правилно.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд обхваща 227 страници, 82 таблици и 8 фигури, библиографският списък се състои от 118 литературни единици.

Изследването има увод, три глави, заключение и библиография.

Глава първа обхваща историческите и теоретичните аспекти на банково-застрахователния бизнес.

В Глава Втора от дисертационния труд се разглеждат предпоставките за успешно развитие на банковото застраховане в България.

В Глава Трета се поставя акцент върху изследванията на автора относно банковото застраховане в Европа и България, както и анализ на направените от автора дълбочинни интервюта и извършеното авторско анкетно проучване, проведено със специално разработена за целта анкетна карта и проведено в интернет и социалните мрежи на територията на Република България. Прегледът на застрахователните продукти, предлагани от българските банки показва, че местните кредитни институции към момента са фокусирали дейността си по застрахователно посредничество основно към застрахователни решения в сферата на животозастраховането, които се характеризират с ниско ниво на комплексност и относителна взаимосвързаност с основната банкова дейност. Подобно застрахователно портфолио е подходящо и за условията на местния застрахователен пазар, което създава възможност за развитие на банковото застраховане.

Авторът прави анализ на данъчната политика в България, стига до извода, че в страната има предвидени данъчни преференции в областта на животозастраховането и здравното застраховане. Тези преференции обаче са така структурирани, че не се очаква да окажат въздействие върху развитието на канала за банково застраховане у нас, тъй като освен че не са особено атрактивни, те са предлагат и от останалите участници на пазара на застрахователно посредничество.

Резултатите, получени в хода на дисертационния труд, са свързани преди всичко с хипотезите, изложени за разглеждане във въведението към дисертационния труд и формулираната в него изследователска теза.

Обобщените резултати, посочени в трета глава, посочват недвусмислено, че целта и задачите на дисертационното изследване са постигнати.

Дисертационния труд може да послужи като основа за последващи проучвания в областта на банковото застраховане и в областта на финансовото посредничество в България. Може да бъде използвано както от застрахователните компании, така и от търговските банки като база

за извършване на допълнителни по-задълбочени анализи. Изследването може да послужи при проучвания за нагласите и потреблението на застрахователни продукти и услуги от клиентите на банковото застраховане.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

В хода на научното изследване са установени следните **научни и практико-приложни приноси**:

Приноси с научен потенциал

1. За първи път се прави дълбочинно интервю на висшите мениджъри на водещите застрахователни компании в България относно банковото застраховане;
2. Проведено е самостоятелно проучване за отношението към канала за банково застраховане на пълнолетни клиенти на български търговски банки чрез онлайн анкета;

Приноси с практико-приложен характер

1. Дисертационния труд може да послужи като основа за последващи проучвания в областта на банковото застраховане, в областта на финансовото посредничество и интеграцията между търговски банки и застрахователни компании;
2. Да се използва от търговските банки и застрахователните компании като база за анализ и подобряване на финансовата култура, информираност, нагласи и анализ на потреблението на клиентите на банково застраховане и потребление на продукти и услуги от съвместната дейност на тези две институции;
3. Да се използва като основа за бъдещи изследвания, които да се насочат към определено потребителско сегментиране, към отделен тип застрахователен продукт или застрахователна услуга, които са на база съвместна дейност и сътрудничество между търговските банки и застрахователните компании или към проследяване на търсенето и предлагането на подходящи застрахователни продукти от клиентите на търговските банки на българския пазар;
4. Резултатите от дисертационния труд могат да бъдат ценни за мениджърите на търговските банки и застрахователните компании, като се има предвид текущия процес на консолидация в рамките на финансовия сектор в страната и Европейския съюз и нарастващото значение на канала за банково застраховане за тези компании в България и извън нея. Това изследване предоставя доказателства за съществуващи необходими предпоставки и условия, които определят успеха на канала за банково застраховане. То може да бъде полезно при проектиране на стратегии за навлизане на нови пазари или сравнително нови пазари, като българският и планиране на растеж във вече съществуващи такива.
5. Резултатите от дисертационния труд могат да послужат и на регулаторните органи у нас, предвид нарастващото значение на канала за банково застраховане в страната. За тях данните от дисертацията биха могли да се използват за проектиране на по-добра регулаторна среда за работа на канала за банков застраховане и създаване на условия за отчитане продажбите от банково застраховане, като самостоятелен канала за продажба, отделено от застрахователните агенти и застрахователните брокери.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Резултатите от научните изследвания са отразени в 4 публикации, изготвени самостоятелно. Те свидетелстват за дългогодишния и задълбочен научен интерес на докторанта към проблематиката и за това, че изготвеният дисертационен труд е авторски труд.

Прави впечатление, че публикациите са само от участие с доклади на конференции, и то само на ВУЗФ.

9. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

Основавайки се на представените от кандидата документи по конкурса мога да направя обоснования извод, че **Стефан Стефанов** отговаря на минималните национални изисквания според чл. 26, ал. 2, 3 и 5 на ЗРАСРБ за придобиване на ОНС „доктор“ в професионалното направление 3.8. Икономика.

10. Лично участие на докторанта

Представената дисертация на тема: **"Предпоставки за успешно развитие на банковото застраховане в България и превръщането му във водещ канал за дистрибуция на застрахователни продукти"** е резултат от солидни научни изследвания, потвърдени от конструктивни резултати. Безспорен е приносът на автора, задълбоченото научно изследване, творческото мислене и преследването на поставената цел и изследователските хипотези. Нямам основание за съмнения относно оригиналността на дисертационния труд и за личния принос на докторанта.

11. Автореферат

Авторефератът на български е в обем от 49 страници и е изготвен съгласно изискванията на ЗРАС и ППЗРАС. Той е издържан в структурно отношение и коректно отразява логиката и последователността на дисертационния труд.

Той демонстрира уменията на **Стефан Стефанов** да синтезира, за да представи своите най-съществени идеи и заключения.

12. Критични забележки и препоръки

Препоръчвам представяне на резултатите и в специализирани международни издания с ИФ/ИР, което ще позволи по-висока видимост на научните резултати и ще създаде условия за по-интензивна цитируемост.

Участието в международни научни конференции и преимуществено публикуване на английски език, ще доведе до по-голяма разпознаваемост в научните среди и популяризиране на научните изследвания.

13. Лични впечатления

Не познавам лично докторанта. Нямаме съвместни публикации и разработки. Впечатленията ми са от дисертационния труд, автореферата и публикациите по дисертацията. Те показват сериозен и ерудиран изследовател, добросъвестен учен с богата практическа и теоретична подготовка и доказана способност за независими изследвания.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни и приложни резултати* и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати

съответстват на специфичните изисквания на Правилника за приемане и обучение на докторанти във Висшето училище по застраховане и финанси.

Дисертационният труд показва, че **Стефан Стефанов притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по Професионално направление 3. 8. Икономика, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди ОНС „доктор“** на **Стефан Стефанов** в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3. 8. Икономика; докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“.

13.11.2023 г.

Член на НЖ:

проф.д-р Мариана Петрова